

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

על המפגש של מחשבת ישראל עם הפילוסופי הקשרים הלכתיים
העת העתיקה וימי הביניים. - 14627

תאריך עדכון אחרון 15-09-2024

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: מחשבת ישראל

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): אבינועם רוזנק

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: avinoam.rosenak@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: תיאום בדוא"ל

מורי הקורס:
פרופ אבינועם רוזנק

תאור כללי של הקורס:

בקורס נתוודע לסוגיות הגדולות שעיצבו את המחשבה הפילוסופית המערבית והמחשבה היהודית שהגיבה לה (הוא "המפגש"); נכיר את המפגש הדרמאטי והיצירתי ביניהן בסוגיות יסוד כגון תפיסת האל, תפיסת האדם, המשמעות של הפרקטיקה היהודית (ההלכה), תפיסת ההיסטוריה. הקורס יעסוק בעיקר במחשבה היהודית בימי הביניים, ויפרוס בפני הלומדים סוגיות עיקריות שעמן התמודדו הוגים יהודים מרכזיים כגון פילון, הרמב"ם וריה"ל. כל אחת מהתמודדויות תסווג בייחודה ובתרומתה לשיח "מחשבת ישראל".

מטרות הקורס:

הכרת עקרון המפגש והשילוב הפרשני כעיקרון יסוד בתחום מחשבת ישראל. הדגמתו אצל משנות שונות במחשבה היהודית בימי הביניים; עמידה על עקרונות השילוב, יתרונם ומחירם הפרשני.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

לזהות את תהליכי הפרשנות השונים שנוצרו ב"מחשבת ישראל".
לסווג סוגים שונים של התמודדות נוכח "המפגש" ותהליכי חלחולם אל השיח יהודי באפיקי השפעה שונים בעולם הרוח
לעמוד באופן ביקורתי על המחירים ההרמנויטיים של הדיסציפלינה

דרישות נוכחות (%) :

80

שיטת ההוראה בקורס: הרצאה ודיון

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

שיעור 1:

כוכב הגאולה האם יש "מחשבה יהודית"? – ואתגר המפגש (סוקרטס)

שיעור 2-3:

חז"ל ואתגר המפגש מול החיים והמוות: מול הדואליזם.
תרגום חלקי, שפה, אלגוריה ומדרש (פילון)

שיעור 4:

המפגש סביב מושג האל: הפילוסופיה ואיבוד האמונה
(הוכחת האל; אנלסמוס אריסטו; בין אמונה לידיעה; אריסטו ואלוהי הרציונאליזם; תורת התארים השליליים – רמב"ם)

שיעור 5:
על הקדושה

שיעור 6-8:

הרמב"ם ותרגום עולם ההלכה:

שינוי מעמד ההלכה והפיכתה לפילוסופיה פוליטית במסלול לקראת ההשכלה, ההשגחה, הנבואה, גן עדן, תיקון גוף ונפש, אימוץ רעיון פנים וחוץ,

שיעור 9-10:

ריה"ל וההתנגדות למחירו של ה"מפגש": על הדואליזם, החוויה והגוף - אלוהי ההיסטוריה - השלכות הלכתיות

שיעור 11-12:
אימננטיות קבלית

שיעור 13:

מעברי המחשבה הימי ביניימית אל העת החדשה - תהליכים, עקרונות והשלכות.

חומר חובה לקריאה:

1. רודולף אוטו, הקדושה, הוצאת ירושלים: כרמל, 1999.
 2. רחל אליאור, "על קדושת המקום וקדושת הזמן", שם, עמ' 86-101.
 3. יוסף בן שלמה, פרקים בתורתו של ברוך שפינוזה.
 4. יוחנן יוחנן גליקר-פרקי מבוא לאפלטון, האוניברסיטה המשודרת, פרקים, ה-ז, ט.
 5. משה דוד הר, "השפעות חיצוניות בעולמם של חכמים בארץ ישראל - קליטה ודחייה", יוסף קפלן ומנחם שטרן (עורכים), הוצאת מרכז זלמן שז"ר, ירושלים תשמ"ט, עמ' 83-106.
 6. זאב הרוי, "הרמב"ם ושפינוזה על ידיעת טוב ורע", עיון כח, ב-ג (תשל"ח), עמ' 167-185.
 7. זאב הרוי, 'בין פילוסופיה מדינית להלכה במשנת הרמב"ם', עיון כט, ג (תש"ם), עמ' 198-212.
 8. דוד הרטמן, הרמב"ם הלכה ופילוסופיה, עם עובד, תל-אביב 1979, עמ' 15-26.
- קריאת רשות:
- משה הלברטל, הרמב"ם, מרכז זלמן שז"ר, ירושלים 2011.
9. יוסף דן, "קדושה והתקדשות-בין יהדות לנצרות" מתוך ספרו: על הקדושה, ירושלים, מאגנס תשנ"ז, עמ' 12-30.
 10. יוסף דן, "על קדושת הלשון והצורה" א' בילסקי וא' שנאן (עורכים), גבולות של קדושה, עמ' 74-85.
 11. חנה כשר, "ההתמקדות ביחיד וביחד: בין ריה"ל לרמב"ם", עיון, לז, עמ' 238-247.
 12. אביעזר רביצקי, 'הכרה מדעית ודבקות דתית', חירות על הלוחות, תל אביב תשנ"ט, עמ' 178-206.
 14. אבינועם רוזנק, הגיונות במחשבת ישראל, ירושלים: הוצאת זלמן שז"ר, 2015.
 15. אליעזר שביד, "אלוהים והטבע בפילוסופיה של ברוך שפינוזה" ו"ההגנה המושכלת על הדת הנוצרית והיהודית במשנותיהם של לייבניץ ומנדלסון", בתוך ספרו: תולדות הפילוסופיה של הדת היהודית בזמן החדש, חלק א, עמ' 44-81.
 16. אליעזר שביד, הפילוסופים הגדולים שלנו, תל אביב תשנ"ט, עמ' 107-157.
 17. אליעזר שביד, הפילוסופים הגדולים שלנו, תל אביב תשנ"ט, עמ' 161-303.

-
18. גרשום שלום, "מאפיינים כלליים של המיסטיקה היהודית", בספרו: זרמים ראשיים במיסטיקה היהודית, סדריק כהן-סקלי (תרגום), הוצאת ידיעות אחרונות, תל אביב.
19. ישעיהו תשבי, פרקי זוהר, ירושלים תשל"ב, חלק א, עמ' 105–129.
20. Ehud Krinis, *The Arabic Background of the Kuzari*, *Journal of Jewish Thought & Philosophy* 21 (2013), pp. 1-56

חומר לקריאה נוספת:

מרכיבי הציון הסופי :

מידע נוסף / הערות:

בהנחה שאין מגיפה הסוגרת את כולם בבית הקורס ינוהל פנים בפנים בכיתה ללא זום מלווה וללא הקלטות. אני מאמין שלמידה היא דיאלוג חי בין המורה לכיתה. הנוכחות זה בפני זה היא התרחשות מרכזית בתהליך הלימוד. השיעורים אפוא לא יוקלטו אלא אם לא יתקיים שיעור במרחבי הקמפוס. המצגות שילוו את השיעור אינן חלק מהחומרים שמועברים לתלמידים. אם תרצו ליטול את המידע הויזואלי בהם תוכלו לצלם אותם במהלך השיעור. המידע הטקסטואלי שיש בהם יישלח אליכם במודל כמו גם דברי סיכום שלי והוראות קריאה - בסוף כל שיעור.